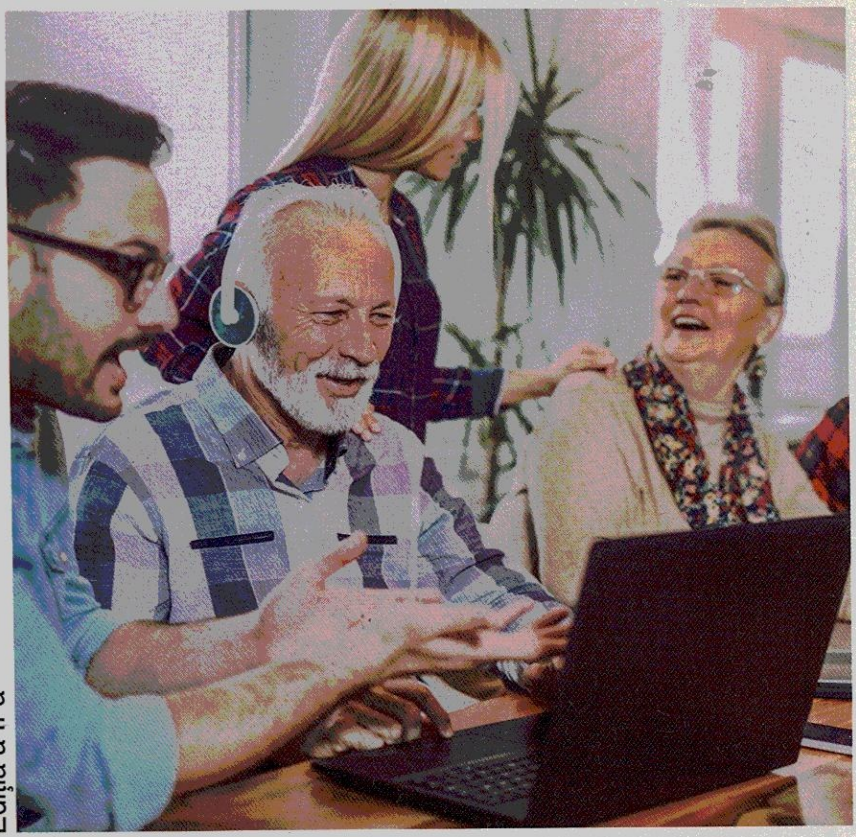
Ştiinţele educaţiei

Volum coordonat de
Simona Sava, Ramona Paloş

EDUCAȚIA ADULȚILOR

Baze teoretice şi repere practice

Ediția a II-a

Collegium

POLIROM

I 25814

Volum coordonat de
Simona Sava, Ramona Paloş

EDUCAȚIA ADULȚILOR

Baze teoretice şi repere practice

Ediţia a II-a revăzută şi adăugită

286219
UNIVERSITATEA
"DUNĂREA DE JOS" GALAȚI
BIBLIOTECA 2

POLIROM
2019

Cuprins

Despre autori 11

Cuvânt introductiv 17

Partea I. Repere teoretice

Capitolul 1. Educaţia adulţilor – identitate, problematică (*Simona Sava*) 21
1.1. Educaţia adulţilor – parte a educaţiei pe parcursul întregii vieţi. Delimitări conceptuale 21
1.2. Orientări, provocări, tendinţe în educaţia adulţilor 26
1.3. Domenii de acţiune în educaţia adulţilor 31
1.4. Perspective teoretice. Raportul cercetare-teorie-practică 43
Bibliografie 52

Capitolul 2. Statutul epistemologic al educaţiei adulţilor (*Magda-Elena Samoilă*) 55
2.1. Statutul epistemologic al educaţiei adulţilor 55
2.1.1. Educaţia adulţilor, domeniu de cercetare ştiinţifică 56
2.1.2. Educaţia adulţilor, disciplină de studiu academic 57
2.1.3. Educaţia adulţilor, context de practică profesională 59
2.2. Modele explicative ale construcţiei cunoaşterii domeniului 60
2.3. Concluzii 64
Bibliografie 65

Capitolul 3. Educaţia adulţilor în România (*Simona Sava*) 68
3.1. Repere istorice în evoluţia şi dezvoltarea educaţiei adulţilor din România 68
3.2. Instituţii şi organizaţii româneşti de educaţie a adulţilor 74
3.3. Politica educaţională în domeniul educaţiei adulţilor în România 78
3.4. Profesionalizare în educaţia adulţilor din România 82
Bibliografie 83

Capitolul 4. Educaţia adulţilor în context internaţional (*Leyla Safta-Zecheria*) 85
4.1. Guvernanţa internaţională a educaţiei adulţilor 85
4.1.1. Evaluări standardizate ale capitalului uman în perspectivă internaţională: OCDE – PIAAC 86
4.1.2. O viziune umanistă asupra educaţiei: UNESCO – UIL 87
4.2. Europenizarea educaţiei adulţilor: educaţia adulţilor – un domeniu de guvernanţă al Uniunii Europene? 89
4.3. Tendinţe internaţionale în domeniul educaţiei adulţilor 92
Bibliografie 93

Capitolul 5. Rolul educaţiei adulţilor în contextul dezvoltării durabile (*Gabriela Grosseck*) 97
5.1. Educaţia adulţilor şi dezvoltarea durabilă 97
5.2. Rolul educaţiei adulţilor în contextul obiectivelor dezvoltării durabile 99
Bibliografie 103

Partea a II-a. Specificul învăţării la adulţi

Capitolul 6. Teorii ale învăţării în educaţia adulţilor (*Ioana Dârjan, Mihai Florin Predescu*) 107
6.1. Motivele şi nevoile de învăţare ale adulţilor 107
6.2. Teorii ale învăţării la vârsta adultă 109
6.2.1. Andragogia sau relevanţa majoră a experienţelor anterioare 109
6.2.2. Învăţarea transformativă sau schimbarea perspectivei pentru a obţine iluminarea 110
6.2.3. Învăţarea experienţială sau explorarea realităţii pentru relevarea sensului/semnificaţiei 111
6.2.4. Învăţarea autodirecţionată 112
6.3. Ipostaze ale învăţării la vârsta adultă 113
6.3.1. Învăţarea ca schimbare comportamentală 114
6.3.2. Învăţarea ca restructurare cognitivă 115
6.3.3. Învăţarea ca dezvoltare personală şi terapie 115
6.3.4. Învăţarea ca emancipare, *empowerment* şi autoafirmare 115
6.3.5. Învăţarea ca perfecţionare, dezvoltare sau reorientare profesională 116
6.3.6. Învăţarea ca autodefinire socială 117
Bibliografie 117

Capitolul 7. Caracteristici ale cursantului adult 120
7.1. Caracteristici biopsihocomportamentale ale vârstelor adulte (*Anca Munteanu*) 120
7.1.1. Consideraţii generale 120
7.1.2. Tinereţea (24/25-35 de ani) 121
7.1.3. Vârstele adulte mijlocii (35-65 de ani) 126
7.1.4. Vârstele adulte târzii (peste 65 de ani) 131
7.2. Profilul metacognitiv al adulţilor (*Claudia Borca*) 135
7.2.1. Consideraţii generale 135
7.2.2. Particularităţi ale metacogniţiei la vârstele adulte 137
Bibliografie 139

Capitolul 8. Învăţarea în toate contextele de viaţă (*Ramona Paloş*) 143
8.1. Contexte formale, nonformale şi informale de învăţare 143
8.1.1. Caracteristici ale mediului fizic 144
8.1.2. Caracteristici ale mediului psihologic (climatul emoţional) 145
8.1.3. Caracteristici ale mediului virtual 147
8.1.4. Caracteristici ale mediului (climatului) social 147
8.2. Motivaţia de a învăţa 148
8.3. Bariere în învăţarea la vârsta adultă 149
Bibliografie 151

Capitolul 9. Adulţii cu nevoi speciale 153
9.1. Adulţii cu abilităţi înalte (*Carmen Mihaela Creţu*) 153
9.1.1. Consideraţii generale privind cercetarea psihologică a adulţilor cu abilităţi înalte 153
9.1.2. Contribuţii actuale 154
9.1.3. Modele teoretice 155
9.1.4. Caracteristici ale adulţilor talentaţi 160
9.2. Adulţii cu dizabilităţi (*Mihai Florin Predescu, Ioana Dârjan*) 161
9.2.1. Cine sunt adulţii cu dizabilităţi? 161
9.2.2. Care este scopul educaţiei adulţilor cu dizabilităţi? 162
9.2.3. Educaţia pentru tranziţia la vârsta adultă 162
9.2.4. Educarea abilităţilor de viaţă cotidiană, de socializare şi de autoîngrijire 163

9.2.5. Profesionalizarea tinerilor cu dizabilităţi 164
9.2.6. Educaţia pe parcursul întregii vieţi 164
9.2.7. Concluzii 165
9.3. Adulţii cu analfabetism funcţional (*Ioana Dârjan, Mihai Florin Predescu*) 166
9.3.1. Alfabetizare şi literaţie 166
9.3.2. Relevanţa literaţiei 168
9.3.3. Analfabetismul funcţional – caracteristici, delimitări conceptuale 169
9.3.4. Argumente pentru dezvoltarea competenţelor de literaţie şi diminuarea analfabetismului funcţional 170
9.3.5. Educarea abilităţilor de literaţie şi diminuarea analfabetismului funcţional la vârsta adultă 171
Bibliografie 172

Partea a III-a. Didactica educaţiei adulţilor

Capitolul 10. Soluţii integrate şi adaptate de intervenţie în educaţia adulţilor (*Cosmina Mironov*) 179
10.1. Fundamentarea şi legitimitatea reconfigurării formelor de intervenţie în EA 181
10.1.1. Argumente psihologice şi din domeniul neuroştiinţelor 181
10.1.2. Argumente sociale 183
10.1.3. Argumente educaţionale 184
10.1.4. Argumente socioeconomice, tehnologice şi politice 185
10.2. Comunităţi de practică şi învăţarea contextualizată 186
10.3. Designul intervenţiilor integrate şi adaptate în educaţia adulţilor 189
10.3.1. Principii pentru designul intervenţiilor integrate şi adaptate de învăţare-dezvoltare în educaţia adulţilor 190
Bibliografie 193

Capitolul 11. Design şi proiectare în educaţia adulţilor (*Mariana Craşovan*) 196
11.1. Consideraţii generale 196
11.2. Principii didactice explicative în educaţia adulţilor 198
11.3. Relaţia dintre predare-învăţare şi evaluare 199
11.4. Modele de proiectare în educaţia adulţilor 201
11.4.1. Modelul Knowles (1970) 202
11.4.2. Modelul Kidd (1973) 202
11.4.3. Modelul Boyle (1981) 202
11.4.4. Modelul Cervero şi Wilson (1994) 203
11.4.5. Modelul Sork (2000) 203
11.4.6. Modelul Caffarella (2002) 203
11.4.7. Modelul lui Stolovitch, Keeps şi Rosenberg (2017) 203
11.5. Etape ale proiectării 204
11.5.1. Analiza nevoilor de învăţare 206
11.5.2. Stabilirea obiectivelor 206
11.5.3. Selectarea şi organizarea conţinuturilor 207
11.5.4. Alegerea strategiilor didactice 207
11.5.5. Alegerea modalităţilor de evaluare 209
11.6. Niveluri ale proiectării: proiectarea programelor de formare şi proiectarea activităţilor de formare 209
11.6.1. Proiectarea unui program de formare 210
11.6.2. Proiectarea activităţilor de formare 212
Bibliografie 213

Capitolul 12. Strategii didactice în educaţia adulţilor (*Simona Sava*) 215
12.1. Factori care condiţionează alegerea strategiei didactice 215
12.2. Metode şi materiale didactice 219
12.2.1. Metode pentru iniţierea demersurilor didactice 220
12.2.2. Metode pentru structurarea acţională a demersurilor didactice 222
12.2.3. Metode pentru feedback, sistematizare şi evaluare 227
12.3. Forme de organizare a demersului didactic 229
12.4. Reflecţii asupra impactului comportamentului didactic 232
Bibliografie 232

Capitolul 13. Comunicarea în educaţia adulţilor (*Mihaela Mitescu Manea*) 234
13.1. Repoziţionări şi dezvoltări teoretice în raportul comunicare-învăţare: o problemă de perspectivă analitică 235
13.2. Implicaţii ontologice şi praxiologice în educaţia adulţilor 238
Bibliografie 242

Capitolul 14. Evaluarea în educaţia adulţilor (*Otilia Sanda Bersan*) 244
14.1. Specificitatea evaluării 244
14.2. Aspecte de evaluat 245
14.3. Optimizarea evaluării 247
14.4. Identificarea, evaluarea şi validarea competenţelor reale 249
Bibliografie 252

Capitolul 15. Educaţia adulţilor pentru cetăţenie digitală (*Laura Maliţa, Gabriela Grosseck*) 254
15.1. De ce o cetăţenie digitală? 254
15.2. Accesul digital 257
15.3. Legislaţia digitală şi conduita (eticheta online) 261
15.4. Alfabetizarea/Literaţia digitală a adulţilor 264
15.5. Comunicarea digitală 266
15.6. Comerţul electronic. Literaţia digitală economică 268
15.7. Ce putem face? Ce ar trebui îmbunătăţit în România? 270
15.8. Drepturi şi responsabilităţi digitale. Securitatea digitală 273
15.8.1. Ce trebuie să ştim? 276
15.8.2. Ce putem face ca să avem spaţii online bazate pe respect şi încredere? . . . 279
15.9. Sănătatea şi starea de bine digitală 280
Bibliografie 284

Partea a IV-a. Management şi marketing în educaţia adulţilor

Capitolul 16. Managementul organizaţiilor de educaţie a adulţilor (*Sorin Vlad Predescu*) 291
16.1. Specificitate şi tipologie organizaţională 292
16.2. Dimensiuni ale managementului unei instituţii de educaţie continuă 294
16.3. Repere ale dezvoltării organizaţionale 296
16.4. Marketing în educaţia adulţilor 298
Bibliografie 299

Capitolul 17. Managementul resurselor umane (*Ionela Clipici*) 301
17.1. Caracterizare generală 301
17.2. Recrutarea, selecţia şi încadrarea resurselor umane 302
17.3. Dezvoltarea resurselor umane 307
Bibliografie 310

Capitolul 18. Evaluarea nevoilor de formare (*Ramona Paloş*) 312
18.1. Evaluarea nevoilor la nivel de comunitate 312
18.1.1. Etape în evaluarea nevoilor la nivel de comunitate 313
18.1.2. Metode şi tehnici de identificare a nevoilor la nivel de comunitate 314
18.2. Evaluarea nevoilor la nivel de organizaţie 316
18.2.1. Etape în evaluarea nevoilor de formare în organizaţie 317
18.2.2. Niveluri, metode şi tehnici de evaluare a nevoilor de formare în organizaţii . . . 318
Bibliografie 324

Capitolul 19. Managementul cursului şi al programelor educaţionale (*Simona Sava*) 326
19.1. Programe şi cursuri de educaţie a adulţilor 326
19.2. Conceperea şi derularea programelor educaţionale 329
19.3. Evaluarea impactului programelor educaţionale 339
Bibliografie 341

Capitolul 20. Parteneriate şi comunicare în reţea (*Diana Radu, Ana-Simona Negomireanu*) . . . 342
20.1. Parteneriatul – formă de comunicare, cooperare şi colaborare 342
20.1.1. Nevoia de parteneriate 342
20.1.2. Tipologia şi managementul parteneriatelor interinstituţionale 344
20.1.3. Structura organizaţională şi alte caracteristici ale parteneriatului 347
20.2. Activitatea în reţea: managementul reţelelor interinstituţionale 349
20.3. Reţele profesionale în educaţia adulţilor 353
Bibliografie 356

Capitolul 21. Managementul proiectelor educaţionale în educaţia adulţilor (*Ramona Răduţ-Taciu*) 358
21.1. Proiectele educaţionale – clarificări conceptuale 358
21.2. Particularităţile managementului proiectelor educaţionale destinate adulţilor 360
21.3. Managerul de proiecte educaţionale 363
21.4. Repere operaţionale în managementul proiectelor educaţionale dedicate adulţilor 364
21.5. Repere în elaborarea proiectelor educaţionale destinate adulţilor 365
Bibliografie 367

Capitolul 22. Managementul calităţii în educaţia adulţilor (*Ioana Gabriela Domilescu*) 368
22.1. Managementul calităţii la nivel sistemic şi al organizaţiei educaţionale 369
22.2. Managementul calităţii cursului şi al programelor educaţionale 372
22.3. Tendinţe şi evoluţii în managementul calităţii EA/EFP în statele europene 374
22.4. Evoluţii în asigurarea calităţii educaţiei adulţilor în România 376
Bibliografie 378

Capitolul 23. Managementul relaţiilor publice (*Sorin Vlad Predescu*) 380
23.1. Relaţiile publice – definire în context 380
23.2. Activităţile de relaţii publice din organizaţiile de educaţie a adulţilor 382
23.3. Relaţia cu comunitatea şi tehnologia informaţiei în domeniul educaţiei adulţilor 384
Bibliografie 386

Capitolul 24. Învăţarea la locul de muncă şi învăţarea organizaţională (*Ramona Paloş*) 388
24.1. Învăţarea la locul de muncă 388
24.1.1. Delimitări conceptuale 388
24.1.2. Dimensiuni ale învăţării la locul de muncă 389
24.1.3. Învăţarea la locul de muncă: relaţie triadică 389
24.1.4. Programe de învăţare la locul de muncă 390
24.2. Învăţarea organizaţională şi organizaţia care învaţă 395
24.2.1. Tipuri de învăţare organizaţională 396
24.2.2. Tipuri de organizaţii care învaţă 397
Bibliografie 398

Partea a V-a. Consilierea în educaţia adulţilor

Capitolul 25. Consilierea pentru dezvoltare personală 403
25.1. Consilierea educaţională a adulţilor (*Anca Luştrea*) 403
25.2. Consilierea pentru succes prin centrarea pe resursele personale – *empowerment* şi dezvoltare personală (*Roxana Andreea Toma*) 406
25.3. Consiliere pozitivă pentru starea de bine (*Anca Luştrea*) 410
25.3.1. Consideraţii generale 410
25.3.2. Starea de bine în instituţiile educaţionale 412
Bibliografie 413

Capitolul 26. Consilierea în carieră 416
26.1. Context, provocări şi tendinţe în consilierea şi orientarea în carieră (*Speranţa Lavinia Ţibu*) 416
26.1.1. Tendinţe şi provocări 416
26.1.2. Răspunsuri 417
26.1.3. Rolul consilierii şi orientării în carieră 418
26.1.4. Provocări în procesul de dezvoltare a carierei adulţilor 419
26.2. Consilierea pentru dezvoltarea carierei (*Cosmina Mironov, Petre Botnariuc, Speranţa Lavinia Ţibu*) 421
26.2.1. Cariera – concept, modele, teorii şi factori determinanţi 422
26.2.2. Furnizori de servicii şi activităţi specifice consilierii pentru dezvoltarea carierei 424
26.2.3. Nevoi specifice şi beneficiari ai consilierii pentru dezvoltarea carierei 425
26.3. Abordări metodologice în consilierea şi orientarea în carieră (*Petre Botnariuc*) 425
26.3.1. Introducere 425
26.3.2. Sistemul modelelor şi metodelor în consilierea şi orientarea în carieră 427
26.3.3. Coordonarea şi evaluarea activităţii de consiliere şi orientare în carieră 431
26.4. Aria de calificare şi expertiză a practicienilor în consilierea şi orientarea în carieră (*Cosmina Mironov*) 431
26.4.1. Introducere 431
26.4.2. Analiza ariei de calificare şi expertiză a practicienilor în consilierea şi orientarea în carieră 434
26.4.3. Un model de dezvoltare a profilului de expertiză şi calificare a practicienilor în consiliere 440
Bibliografie 443

Capitolul 27. Educaţie şi formare în profesiile de ajutor (*Mugur Ciumăgeanu*) 447
27.1. Educaţie şi formare în profesiile de ajutor: o circumscriere a domeniului 447
27.2. Educaţia pentru ajutor – un domeniu problematic 448
27.2.1. Pasul întâi – analiza personală şi autodezvoltarea 450
27.2.2. Pasul al doilea – rezidenţiatul şi supervizarea 451
27.2.3. Pasul al treilea – formarea propriu-zisă 452
27.2.4. Pasul al patrulea – postmodernismul pedagogic şi etica competenţelor 453
27.3. Idei sintetice pentru viitorul educaţiei în domeniul profesiilor de ajutor 456
Bibliografie 457

Capitolul 28. Consilierea organizaţiilor de educaţie a adulţilor (*Sorin Vlad Predescu*) 460
28.1. Organizaţii publice şi organizaţii private de educaţie a adulţilor 461
28.2. Rolul consilierii organizaţiilor de educaţie a adulţilor 462
28.3. Dezvoltarea organizaţiilor de educaţie a adulţilor 463
Bibliografie 466